

علوم و فنون ادبی (۳)

تاریخ ادبیات (۲ نمره)

درستی یا نادرستی هر یک از عبارتهای زیر را مشخص کنید. (۷۵/۰ نمره)

- الف) میرزا محمدصادق امیری فراهانی که بعدها از جانب ناصرالدین شاه به ادیب‌الممالک ملقب شد، فعالیت اصلی‌اش روزنامه‌نگاری بود. وی سردبیری روزنامه مجلس را بر عهده داشت.
- ب) بیت «آن زمان که بنهادم سر به پای آزادی / دست خود ز جان شستم از برای آزادی»، سرآغاز یکی از سروده‌های «فرخی یزدی» است.
- ج) ملک‌الشعرای بهار، علاوه بر آشنایی عمیق با زبان فارسی و ادبیات کهن، از مسائل روز جامعه نیز آگاهی داشت. او، با زبان حماسی و در سبک عراقی شعر می‌سرود.

راهنمای تصحیح

الف) نادرست (۰/۲۵)، (صفحه ۱۶)

ب) درست (۰/۲۵)، (صفحه ۱۷)

ج) نادرست (۰/۲۵)، (صفحه ۱۶)

پاسخ‌دهی تشریحی

- الف) میرزا محمدصادق امیری فراهانی از جانب مظفرالدین شاه به ادیب‌الممالک ملقب شد.
- ب) بیت «آن زمان که بنهادم سر به پای آزادی / دست خود ز جان شستم از برای آزادی» سرآغاز یکی از سروده‌های «فرخی یزدی» است.
- ج) ملک‌الشعرای بهار، با زبان حماسی و در سبک خراسانی شعر می‌سرود.

- کدام یک از چهار عبارت مشخص شده درباره زندگی «صبای کاشانی» نادرست است؟ (۲۵/۰ نمره)
- «فتحعلی خان صبای کاشانی، پرچمدار بازگشت ادبی و شاخص ترین شاعر دوره بازگشت ادبی است. صبا در
- (۱)
- مثنوی، قصیده و غزل داشت و در این قالب های شعری، آثاری چون «گلشن صبا» به تقلید از گلستان سعدی،
- (۲)
- «خداوندنامه» در بیان معجزات پیامبر (ص) و دلیری های حضرت علی (ع) از خود به یادگار گذاشت.»
- (۳)
- (۴)

راهنمای تصحیح «عبارت شماره ۳» (۲۵/۰) (صفحه ۱۴)

پاسخ خیلی تشریحی ✓ فتحعلی خان صبای کاشانی، «گلشن صبا» را به تقلید از «بوستان سعدی» نوشته است.

۳

نام پدیدآورندگان آثار زیر در کدام گزینه به درستی ذکر نشده است؟ (۲۵/۰ نمره)

- الف) شمس‌الدین و قمر (میرزا حسن خان بدیع) - سرگذشت حاجی بابای اصفهانی (جیمز موریه) - سه تابلوی مریم (میرزاده عشقی)
- ب) داستان باستان (محمدباقر میرزا خسروی) - تاریخ تطور نظم فارسی (محمدتقی بهار) - امثال و حکم (علی‌اکبر دهخدا)

مشاوره در این نوع سؤالات طراحان معمولاً برای به چالش انداختن دانش‌آموزان از اسم‌هایی که شبیه به هم هستند، استفاده می‌کنند.

راهنمای تصحیح «ب» (۲۵/۰) (صفحه ۱۹)

پاسخ خیلی تشریحی ✓

داستان باستان (میرزا حسن خان بدیع) - تاریخ تطور نظم فارسی (محمدتقی بهار) - امثال و حکم (علی‌اکبر دهخدا)

کدام یک از حوزه‌های ادبی زیر، از عوامل مؤثر در رشد آگاهی و تحول اندیشه ایرانیان در سال‌های قبل از

مشروطه بود؟ (۲۵/۰ نمره)

الف) داستان‌نویسی ب) نمایش‌نامه‌نویسی ج) ترجمه د) روزنامه‌نگاری

راهنمای تصحیح «گزینه ج» (۲۵/۰) (صفحه ۲۰)

پاسخ خیلی تشریحی ✓

الف) داستان‌نویسی به شیوه جدید (رمان‌نویسی) در ادبیات کلاسیک فارسی سابقه ندارد و این نوع ادبی محصول یک قرن گذشته است.

ب) نمایش‌نامه‌نویسی در ایران نوع ادبی جدید به شمار می‌رود و با این شکل غربی‌اش در ادب کهن سابقه‌ای ندارد.

ج) فن ترجمه، از عوامل مؤثر در رشد آگاهی و تحول اندیشه ایرانیان در سال‌های قبل از مشروطه بود.

د) در سال‌های اول مشروطه، بیشتر نویسندگان مطالب خود را در قالب مقاله در روزنامه‌ها منتشر می‌کردند.

تمام شاعران به جز از شاعران غزل‌سرای دوره بازگشت محسوب می‌شوند. (۲۵/۰ نمره)

الف) سروش اصفهانی ب) نشاط اصفهانی ج) مجمر اصفهانی د) فروغی بسطامی

راهنمای تصحیح «گزینه الف» (۲۵/۰) (صفحه ۱۳)

پاسخ خیلی تشریحی ✓

گروهی از شاعران دوره بازگشت به قصیده‌سرایی به سبک خراسانی و عهد سلجوقی پرداختند؛ افرادی مانند: صباي کاشانی، قآنی شیرازی و سروش اصفهانی.

گروهی دیگر به غزل‌سرایی به سبک عراقی پرداختند؛ افرادی مانند: مجمر اصفهانی، فروغی بسطامی و نشاط اصفهانی.

گول‌نخوری اسامی شاعران دوره بازگشت خیلی شبیه به هم هستند. با تکرار و تمرین زیاد از افتادن در دام طراحان جلوگیری کنید.

اولین کسی که در ایران به نوشتن نمایش‌نامه فارسی پرداخت، (میرزا آقا تبریزی - میرزا جهانگیرخان صوراسرافیل)

بوده است. (۰/۲۵ نمره)

راهنمای تصحیح « میرزا آقا تبریزی (۰/۲۵) (صفحه ۱۹)

پاسخ‌دهی تشریحی ✓ در دوره ناصرالدین‌شاه با رفت و آمد ایرانیان به اروپا، این نوع ادبی (نمایش‌نامه) رواج یافت. اولین کسی که در ایران به نوشتن نمایش‌نامه فارسی پرداخت، میرزا آقا تبریزی بود که چند نمایش‌نامه کوتاه تألیف کرد.

واژه مناسب را از داخل کمانک انتخاب کنید. (۵/۰ نمره) (سؤال نهایی فروردین ماه ۱۴۰۰)

الف) اولین کسی که در ایران به نوشتن نمایش‌نامه فارسی پرداخت. (میرزا آقا تبریزی - میرزا جهانگیرخان صوراسرافیل) بوده است.

ب) اولین رمان اجتماعی را «مرتضی مشفق کاظمی» در سال ۱۳۰۱ با نام (شمس و طغرا - تهران مخوف) منتشر کرد.

پاسخ: الف) میرزا آقا تبریزی (۰/۲۵)

ب) تهران مخوف (۰/۲۵)

سبک‌شناسی (۲ نمره)

درستی یا نادرستی هر یک از عبارتهای زیر را مشخص کنید. (۰/۲۵ نمره)

- الف) در شعر عصر بیداری نگرش شاعران و نویسندگان نسبت به جهان درون تغییر یافت.
 ب) بسیاری از نثرهای دوره بیداری به‌ویژه نثر داستانی به موضوع تنقیر از خرافات می‌پردازد.
 ج) شعر فارسی پیشتازتر از نثر فارسی در دوره بیداری قید و بندهای نثر مصنوع و فنی را کنار می‌گذارد و گزارشی و ساده می‌شود.

راهنمای تصحیح « الف) نادرست (۰/۲۵) (صفحه ۴۴)

ب) درست (۰/۲۵) (صفحه ۴۶)

ج) نادرست (۰/۲۵) (صفحه ۴۵)

- پاسخ خیلی تشریحی ✓ الف) در شعر عصر بیداری نگرش شاعران و نویسندگان نسبت به جهان بیرون تغییر یافت و از کلی‌نگری و ذهنیت‌گرایی به جزئی‌نگری و عینیت‌گرایی تغییر کرد.
 ب) این عبارت در مورد ویژگی فکری نثر دوره بیداری کاملاً درست است.
 ج) نثر فارسی حتی پیشتازتر از شعر فارسی در دوره بیداری قید و بندهای نثر مصنوع و فنی را کنار می‌گذارد و گزارشی و ساده می‌شود.

همه گزینه‌ها دربارهٔ نثر دورهٔ بیداری درست است، به جز (۲۵/۰ نمره)

- الف) در نثر این دوره، واژه‌ها و ترکیب‌های عربی ناآشنا کم‌تر می‌شود.
 ب) از شاخه‌های ارزنده‌ای که در نثر عصر بیداری چشم‌نواز است، طنز سیاسی - اجتماعی است.
 ج) یکی از ضعف‌های تکنیکی در اغلب داستان‌های دوران مشروطه، حضور راوی اول شخص در بعضی از صحنه‌های داستان است.
 د) برخلاف نثر دوره‌های پیش، عبارت‌های وصفی دور و دراز و لفظ‌پردازی‌های بیجا در نامه‌ها و نوشته‌ها کاهش یافته و آشکار می‌یابد.

راهنمای تصحیح «ج» (۲۵/۰) (صفحه ۴۶) (در صورت نوشتن خود متن گزینهٔ «ج»، پاسخ درست است.)

پاسخ خیلی تشریحی ✓ یکی از ضعف‌های تکنیکی در اغلب داستان‌های دوران مشروطه، حضور راوی سوم شخص در بعضی صحنه‌های داستان و سخن گفتن او با خواننده است که امروزه کاربرد چندانی ندارد. عبارت‌های بقیهٔ گزینه‌ها درست است.

۹

جای خالی را با کلمات مناسب پر کنید. (۵/۰ نمره)

- الف) گرایش به قالب‌های کم‌کاربرد یا نوین مثل (مستزاد و چهارپاره) زمینه را برای ظهور فراهم کرد.
ب) دشمنی با استعمار و استبداد یکی از موضوعاتی بود که در نثر بسیار مورد توجه قرار گرفت.

راهنمای تصحیح

الف) شعر نو (۲۵/۰) (صفحه ۴۳)

ب) روزنامه‌ای (۲۵/۰) (صفحه ۴۶)

پاسخ خیلی تشریحی

- الف) بعضی از شاعران دوره بیداری که به زبان کوچه و بازار شعر می‌گفتند، به قالب‌هایی مثل مستزاد و چهارپاره و نیز سرودن ترانه و تصنیف رغبت بیشتری داشتند. این گرایش به قالب‌های کم‌کاربرد یا نوین به تدریج زمینه را برای ظهور شعر نو فراهم کرد.
ب) در سطح فکری نثر دوره بیداری، دشمنی با استعمار و استبداد یکی از موضوعاتی بود که در نثر روزنامه‌ای بسیار مورد توجه قرار گرفت.

۱۰ بنیادی‌ترین تفکر مشروطه‌خواهان (آزادی - قانون) بود. (۰/۲۵ نمره)

راهنمای تصحیح « قانون (۰/۲۵) (صفحه ۴۴)

پاسخ خیلی تشریحی ✓ بر پایه مشاهداتی که اروپا رفتگان و روشن‌فکران از ملل متمدن و قانونمند داشتند، مضمون قانون و قانون‌مداری در سخن شاعران و نویسندگان راه یافت و بنیادی‌ترین تفکر و خواست مشروطه‌خواهان گردید.

بنیادی‌ترین تفکر و خواست مشروطه‌خواهان چه بود؟ (۰/۲۵)

الف) توجه به مردم

ب) تعلیم و تربیت جدید

ج) آزادی

د) قانون

پاسخ: قانون (۰/۲۵)

نهایی

در مصراع اول بیت زیر کدام یک از درون‌مایه‌های شعر دوره بیداری دیده می‌شود؟ (۲۵/۰ نمره)

«یک مرغ گرفتار در این گلشن ویران / تنها به قفس ماند، هزاران همه رفتند»

الف) وطن ب) توجه به مردم ج) تعلیم و تربیت جدید د) آزادی

راهنمای تصحیح >> گزینه «الف» (۲۵/۰) (صفحه ۴۷)

پاسخ خیلی تشریحی ✓ وطن به عنوان سرزمینی که مردم با مشترکات قومی، فرهنگی و زبانی در آن زندگی می‌کنند، در این دوره وارد شعر و ادبیات فارسی شد و بسیار مورد توجه بزرگانی مانند ملک‌الشعرای بهار، علامه دهخدا و ادیب‌الممالک فراهانی قرار گرفت.

موسیقی شعر (۶ نمره)

۱۲ در ابیات زیر انواع وزن «همسان تک‌لختی، همسان دولختی و ناهمسان» را مشخص کنید. (۷۵/۰ نمره)

- الف) گشته‌ام در جهان و آخر کار / دلبری برگزیده‌ام که می‌رس
ب) آب زنید راه را هین که نگار می‌رسد / مژده دهید باغ را بوی بهار می‌رسد
ج) دلم سر به هامون رها می‌پسندد / سرم بالش از صخره‌ها می‌پسندد

راهنمای تصحیح

الف) ناهمسان (۰/۲۵) (صفحه ۲۷)

ب) همسان دولختی (۰/۲۵) (صفحه ۲۶)

ج) همسان تک‌لختی (۰/۲۵) (صفحه ۲۶)

پاسخ خیلی تشریحی ✓ الف)

گش	ت	اُم	دَر	ج	ها	ن	آ	خ	ر	کار
دل	ب	ری	بَر	گ	زی	د	اُم	ک	م	پُرس
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
فاعلاتن			مفاعِلن			فَعْلن				

ب)

آ	ب	ز	نی	د	ه	را	ه	ن	گا	ر	می	ر	سَد		
مُژ	د	د	هی	د	با	غ	را	بو	ی	بَ	ها	ر	می	ر	سَد
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
مفتعلن				مفاعِلن				مفتعلن				مفاعِلن			

ج)

د	اُم	سَر	پ	ها	مون	ر	ها	می	پ	سَن	دَد
س	رَم	با	ل	شَز	صَخ	ر	ها	می	پ	سَن	دَد
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
فعولن			فعولن			فعولن			فعولن		

وزن همسان تک‌پایه: تکرار یکنواخت یک پایه آوایی است.

وزن همسان دولختی: از تکرار متناوب دو پایه یا رکن حاصل می‌شود.

وزن ناهمسان: در این گونه وزن‌ها، «وزن واژه‌ها» ناهمگون و غیرتکراری است.

درس‌Box

نشانه‌های هجایی کدام بیت را می‌توان به دو صورت «همسان و ناهمسان» برش آوایی زد؟ نظم کدام برش بر

۱۳

دیگری برتری دارد؟ (۵/۰ نمره)

الف) از کرده خویشتن پشیمانم / جز توبه ره دگر نمی‌دانم

ب) تا رفت مرا از نظر آن چشم جهان‌بین / کس واقف ما نیست که از دیده چه‌ها رفت

بیت «ب» (۵/۰)، نظم همسان (صفحه ۲۶)

راهنمای تصحیح

پاسخ خیلی تشریحی ✓ وزن این بیت «مستفعلُ مستفعلُ مستفعلُ مستف» است که به صورت ناهمسان «مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ فعولن»،

نیز قابل دسته‌بندی هجایی است.

وزن همسان بر ناهمسان ترجیح دارد.

با توجه به این‌که بیت «الف» را هم می‌توان به دو صورت دسته‌بندی هجایی کرد، اما هر دو برش هجایی، وزن ناهمسان خواهد داشت.

وزن این بیت را به دو صورت «مستفعلُ فاعلاتُ مستفعل» یا «مفعولُ مفاعیلن مفاعیلن» می‌توان جدا نمود.

تقطیع بیت (الف)

پایه‌های آوایی	از گ ر د ی	خ ی ش ت ن پ	شی ما نَم
	جُز تو پ ر	ه د گ ر ن	می دا نَم
وزن	مستفعلُ	فاعلاتُ	مستفعل
نشانه‌های هجایی	U U - -	U - U -	- - -

وزن دیگر بیت: - - U (مفعولُ) U - U (مفاعیلن) U - - - (مفاعیلن)

تقطیع بیت (ب)

پایه‌های آوایی	تا ر ف ت م	را آ ز ن ظ	را ن چ ش م ج	هان بین
	ک س و ا ق ی ف	ما نی س ت ک	از دی د چ	ها ر ف ت
وزن	مستفعلُ	مستفعلُ	مستفعلُ	مستف
نشانه‌های هجایی	U U - -	U U - -	U U - -	- -

وزن دیگر بیت: - - U (مفعولُ) U - - U (مفاعیلن) U - - U (مفاعیلن) - - (فعولن)

۱۴

کدام بیت‌ها از نظر وزن با هم یکسان هستند؟ (۲۵/۰ نمره)

- الف) جانا نظری که ناتوانم / بخشا که به لب رسید جانم
ب) برداشته دل ز کار او بخت / درماند پدر به کار او سخت
ج) بیا به خانه آلاله‌ها سری بزنیم / ز داغ با دل خود حرف دیگری بزنیم

راهنمای تصحیح «الف و ب» (۲۵/۰) (صفحه ۲۸)

پاسخ خیلی تشریحی ✓ وزن بیت‌های «الف و ب»: «مفعولُ مفاعِلن فعولن» یا «مستفعلُ فاعلاتُ فعلن» است.

وزن بیت «ج»: «مفاعِلن فعلاتن مفاعِلن فعلن» است.

یکسان‌بودن دو بیت یعنی هر دو بیت از نظر تعداد و نوع هجاها درست مثل هم باشند.

نکته

۱۵ وزن کدام مصراع در مقابل آن نادرست آمده است؟ (۲۵/۰ نمره)

- الف) ای سرو بلندقامت دوست (مستفعلُ فاعلاتُ فعلین)
ب) لبخند تو خلاصه خوبی‌ها است. (مستفعلن مفاعِلْ مفعولن)
ج) راستی کن که راستان رستند (فاعلاتن مفاعِلن فعلن)
د) درد عشقی کشیده‌ام که می‌پرس (فاعلاتن مفاعِلن فعلن)

راهنمای تصحیح «الف» (۲۵/۰) (صفحه ۲۸)

پاسخ خیلی تشریحی ✓ وزن بیت «الف» (مستفعلُ فاعلاتُ فعلن) است.
وزن بقیه گزینه‌ها درست آمده است.

۱۶ با توجه به بیت «به حُسن و خلق و وفا کس به یار ما نرسد / تو را در این سخن انکار کار ما نرسد» (۲ نمره)

الف) جدول زیر را کامل کنید.

پایه‌های آوایی	(الف)		(ب)
	(ج)		
وزن	(د)	(هـ)	(و)

ز) در این بیت شاعر دو بار از اختیار زبانی حذف همزه استفاده کرده است. (درست / نادرست)

ح) در این بیت یک اختیار زبانی «تغییر کمیّت مصوّت کوتاه به بلند» دیده می‌شود. (درست / نادرست)

راهنمای تصحیح

الف) بی حُسنِ خُل (۰/۲۵)

ب) نَ رَ سَد (۰/۲۵)

ج) سُ خَن نِین کا (۰/۲۵)

د) مفاعِلن (۰/۲۵)

هـ) فعلاتن (۰/۲۵)

و) فَعِلن (۰/۲۵)

ز) درست (۰/۲۵)

ح) نادرست (۰/۲۵) (صفحه ۲۳)

پاسخ خیلی تشریحی

سَد	رَ	نَ	ما	رَ	یا	بی	کَس	فا	وَ	قُ	خُل	نِ	حُس	بی	پایه‌های آوایی
سَد	رَ	نَ	ما	رَ	کا	رَ	کا	نِین	خ	سُ	رِین	دَ	را	ثَ	
فاعِلن		مفاعِلن		فعلاتن		مفاعِلن		وزن							

در این بیت دو بار (هجای چهارم و هفتم مصراع دوم) از اختیار زبانی حذف همزه استفاده شده است. از اختیار زبانی تغییر کمیّت مصوّت‌ها استفاده نشده است.

الف) حذف همزه: اگر پیش از همزه آغاز هجا، صامتی بیاید (همزه، بین یک صامت و یک مصوّت قرار گیرد) می‌توان آن را حذف کرد.

ب) بلند تلقّظ کردن مصوّت‌های کوتاه:

گاهی شاعر بنا به ضرورت، کسره اضافه و «و» (ضمه) عطف و یا ربط و نیز مصوّت کوتاه پایان کلمه را بلند به حساب می‌آورد.

درس Box

۱۷

اختیارات شاعری زبانی به کاررفته در بیت زیر را مشخص کنید. (۱ نمره)

«خَلَد گر به پا خاری آسان برآید/ چه سازم به خاری که در دل نشیند؟»

راهنمای تصحیح

حذف همزه (۰/۲۵)، هجای هشتم یا هجای یازدهم مصراع اول (۰/۲۵)
کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند (۰/۲۵)، هجای هفتم مصراع اول (۰/۲۵) (صفحه ۵۵)

پاسخ خیلی تشریحی

در این بیت دو بار از اختیار شاعری زبانی «حذف همزه» در هجای هشتم (ری آسان ← ری یا سان) و هجای یازدهم (بر آید ← ب را ید)، مصراع اول استفاده شده است.
در هجای هفتم مصراع اول، بعد از مصوت بلند، مصوتی دیگر آمده است و شاعر اختیار دارد آن مصوت بلند را کوتاه تلفظ کند.

خ	لَد	گر	بِ	پا	خا	رِ	پا	سا	بَ	را	ید
چ	سا	زَم	بِ	خا	ری	کِ	دَر	دِل	نِ	شی	ند
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
فعولن	فعولن	فعولن	فعولن	فعولن	فعولن	فعولن	فعولن	فعولن	فعولن	فعولن	فعولن

۱۸

تقطیع نمونه‌های زیر، به صورتی که بین کمانک آمده است، با کدام اختیارات شاعری مطابقت دارد؟ (۵/۰ نمره)

الف) جادویی (-U-)

ب) درخت دوستی (U- - - -U)

راهنمای تصحیح

الف) تغییر کمیت مصوت بلند به کوتاه (۲۵/۰)

ب) تغییر کمیت مصوت کوتاه به بلند (۲۵/۰) (صفحه ۵۴)

پاسخ خیلی تشریحی

الف) جا دو یی، در هجای دوم مصوت بلند، کوتاه تلفظ شده است.

ب) د رخ ت دوس تی، در هجای سوم مصوت کوتاه، بلند تلفظ شده است.

درس Box

گاهی شاعر بنا به ضرورت، کسره اضافه و «و» (ضمّه) عطف و یا ربط و نیز مصوت کوتاه پایان کلمه را بلند به حساب می‌آورد.

مثال نسیم صبح (کسره اضافه)، خوب و بد (واو عطف)، تُ (مصوت کوتاه پایان کلمه)

در کلماتی که به مصوت بلند /و/ و /ای/ ختم می‌شوند، اگر بعد از آن مصوت‌ها، مصوتی بیاید، شاعر اختیار دارد که مصوت‌های بلند /و/ و /ای/ را کوتاه تلفظ کند.

مصوت بلند
↑
مثال آ هو یی ← مصوت
- U -
ی میانجی

نکته

گاهی میان دو مصوت، صامت «ی» قرار می‌گیرد که آن را «ی» میانجی می‌نامند.

در بیت زیر واژه‌ای بیابید که مصوت بلند «ی» در آن همواره کوتاه تلفظ می‌شود. (۰/۲۵ نمره)

«بیا تا قدر یکدیگر بدانیم / که تا ناگه ز یکدیگر نمائیم»

راهنمای تصحیح «بیا» (۰/۲۵) (صفحه ۵۴)

پاسخ خیلی تشریحی ✓ مصوت بلند / ی / در کلماتی مانند: بیا، گیاه، عامیانه، زیاد، سیاست، بیاموز، قیامت و واژه‌هایی از این قبیل بیاید، همواره کوتاه است.

در بیت زیر واژه‌ای بیابید که مصوت بلند «ی» در آن همواره کوتاه تلفظ می‌شود. (۰/۲۵ نمره) (نهایی فردا ماه ۱۴۰۳)

«من نمی‌گویم زبان کن یا به فکر سود باش / ای ز فرصت بی‌خبر، در هر چه هستی، زود باش»

پاسخ: زبان (۰/۲۵)

گول نخوری 🍷 حواستان باشد که نکته این سؤال یک اختیار شاعری نیست بلکه یک اصل و قانون همیشگی است.

۲۰

با توجه به بیت «پس سوی کاری فرستاد آن دگر / تا از این دیگر شود او با خبر»، درستی یا نادرستی هر یک از

عبارت‌ها را مشخص کنید. (۵/۰ نمره)

الف) در این بیت هر سه اختیار زبانی (بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه - حذف همزه - کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند) به کار رفته است. (درست - نادرست)

ب) مصوت بلند / و / در کلمه «سو» هیچ‌گاه کوتاه نمی‌شود. (درست - نادرست)

مشاوره بیت را تقطیع کنید و هر کجا دیدید بین نشانه‌های دو مصراع تفاوت وجود دارد گوش به زنگ انواع اختیارات باشید.

راهنمای تصحیح (۲۵/۰) الف) درست

ب) نادرست (۲۵/۰) (صفحه ۵۳)

پاسخ خیلی تشریحی

الف) در هجای دوم مصراع اول در کلمه «سو» کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند و در هجای سوم مصراع اول، بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه، استفاده شده است. در هجای نهم مصراع اول و هجای سوم مصراع دوم، حذف همزه به کار رفته است.

ب) مصوت بلند / و / در کلمات تک‌هجایی مثل: بو، رو، جو، مو و ... هیچ‌گاه کوتاه نمی‌شود؛ اما در کلمه «سو» در صورت اضافه شدن، ممکن است کوتاه شود.

تقطیع بیت:

پس	سو	ی	کا	ری	ف	رس	تا	دان	د	گر
—	U	—	—	—	U	—	—	—	U	—
تا	ا	زین	دی	گر	ش	وَد	او	یا	خ	بَر
—	U	—	—	—	U	—	—	—	U	—
فاعلاتن			فاعلاتن				فاعِلن			

زیبایی‌شناسی (۶ نمره)

آرایه مناسب هر بیت را از داخل کمانک انتخاب کنید. (۵/۰ نمره)

۲۱

- الف) حافظ از جور تو، حاشا که بگرداند روی / من از آن روز که در بند توأم، آزادم (تلمیح - تضمین)
ب) فرو رفت و بر رفت روز نبرد / به ماهی نم خون و بر ماه گرد (تضاد - لف و نشر)

راهنمای تصحیح «الف) تضمین (۵/۰) (صفحه ۳۳)

ب) لف و نشر (۵/۰) (صفحه ۶۲)

پاسخ خیلی تشریحی ✓

- الف) حافظ در این بیت مصراعی از بیت سعدی «من از آن که در بند توأم آزادم» را تضمین کرده است.
ب) در این بیت «فرو رفت» لف ۱ و «بر رفت» لف ۲، «به ماه نم خون» نشر ۱ و «بر ماهی گرد» نشر ۲ است.

۲۲

در کدام بیت آرایه «تناقض» به کار رفته است؟ با ذکر دلیل توضیح دهید. (۷۵/۰ نمره)

- الف) این که گاهی می‌زدم بر آب و آتش خویش را / روشنی در کار مردم بود مقصودم چو شمع
ب) گوش ترحمی کو کز ما نظر نپوشد / دست غریق یعنی فریاد بی‌صدایم

راهنمای تصحیح

پاسخ‌دهی تشریحی ✓

گزینه «ب» (۲۵/۰)، در این بیت دو امر متضاد به یک چیز نسبت داده شده‌اند. (۵/۰) (یا هر پاسخ صحیح دیگر) (صفحه ۶۱)
الف) از نظر معنی و مفهوم «آب و آتش» در این بیت آرایه «تضاد» پدید آورده است.
ب) همراهی واژه‌های فریاد با بی‌صدا و مفهومی که این واژه‌ها بیان نموده‌اند، متناقض‌نما است؛ شاعر هنرمندانه دو واژه را که عقلاً ارتباط بین آن‌ها غیرممکن است، به هم مربوط ساخته است.

درس‌Box

تضاد آوردن دو امر متضاد است، بدون آن‌که متناقض هم باشند؛ مانند «صبح هوا سرد بود و اکنون گرم است.» اما در متناقض‌نما، تضاد در یک امر است؛ نه دو امر؛ **مثال** کنون هوا گرم است و هم سرد». در حقیقت متناقض‌نما برانگیختن اعجاب است از راه خلاف عرف، عادت و منطق.

۲۳

در کدام یک از بیت‌های زیر، آرایه «تلمیح» به کار رفته است؟ آن را مشخص کنید. (۵/۰ نمره)

- الف) یار بی‌پرده از در و دیوار / در تجلی است یا اولی‌الابصار
ب) بهر این فرمود رحمان ای پسر / کل یوم هو فی شأن، ای پسر

راهنمای تصحیح >> گزینه «الف» (۵/۰)، «در تجلی است یا اولی‌الابصار» (۵/۰) (صفحه ۳۲)

پاسخ خیلی تشریحی ✓

الف) این بیت به آیه ۱۵، سوره بقره تلمیح دارد. «فَإِنَّمَا تُولَدُوا فَتَرَهُمُ وَجْهَ اللَّهِ»
ب) شاعر در این بیت، آیه‌ای از قرآن را تضمین کرده است و موجب تنوع کلام شده است.
گول نخوری در هر بیتی هر آیه‌ای را دیدید، دلیل بر این نیست که حتماً تلمیح یا تضمین است؛ بستگی به کاربرد آن در بیت می‌باشد.

۲۴

با توجه به بیت زیر به پرسش‌ها پاسخ دهید. (۷۵/۰ نمره)

«روی و چشمی دارم اندر مهر او / کاین گهر می‌ریزد آن زر می‌زند»
الف) «لف اول» و «نشر دوم» را بیابید و بنویسید.
ب) نوع «لف و نشر» را مشخص کنید.

راهنمای تصحیح

الف) لِف اول (روی) (۷۵/۰)، نشر دوم (گهر) (۷۵/۰)

ب) مشوش (نامرتب)، (۷۵/۰) (صفحه ۵۹)

پاسخ خیلی تشریحی ✓

«لف‌ها»: (۱) روی (۲) چشم، «نشرها» (۱) زر (۲) گهر

لف‌ها	نشرها
۱- روی	۲- گهر
۲- چشم	۱- زر

لف و نشر:

درس Box

لف در لغت به معنی «پیچیدن» و نشر به معنی «گستردن» است.
در اصطلاح بدیع، هرگاه در کلام دو یا چند لفظ ذکر کنند سپس دو یا چند لفظ دیگر بیاورند که هر کدام از این‌ها به یکی از آن لفظ‌ها مربوط شود، لف و نشر گویند.
در لف و نشر معمولاً معنی بخش اول ناتمام است و نیازمند ادامه مطلب؛ بنابراین ذهن شنونده در تکاپو، منتظر ادامه مطلب است. با آمدن دنباله مطلب در بخش دوم، انتظار برآورده می‌شود. این تلاش ذهنی و دریافت، سبب لذت بردن خواننده می‌شود.

برای هر یک از بیت‌های ستون «الف» یک آرایه ادبی از ستون «ب» انتخاب کنید. (در ستون «ب» یک مورد

اضافی است.) (۱ نمره)

الف	ب
الف) اگر ز خلق ملامت و گر ز کرده ندامت / کشیدم، از تو کشیدم، شنیدم، از تو شنیدم	۱) تلمیح
ب) ز کوی یار می‌آید نسیم باد نروزی / از این باد ار مدد خواهی، چراغ دل برافروزی	۲) لف و نشر
ج) این که چون منیژه لب چاه می‌نشست / گریان به تازیانه افراسیاب رفت	۳) تضمین
د) خیز تا خاطر بدان ترک سمرقندی دهیم / کز نسیمش بوی جوی مولیان آید همی	۴) تضاد
	۵) تناقض

راهنمای تصحیح

الف) «۲» یا لف و نشر (صفحه ۶۲/۲۵)

ب) «۵» یا تناقض (صفحه ۶۳/۲۵)

ج) «۱» یا تلمیح (صفحه ۳۱/۲۵)

د) «۳» یا تضمین (صفحه ۳۳/۲۵)

پاسخ خیلی تشریحی

الف) لف‌ها: «ملامت، ندامت»، نشرها: «شنیدم، کشیدم»

ب) یاری خواستن از باد برای روشن کردن چراغ، تناقض است.

ج) در این بیت شاعر با آوردن واژه منیژه، تمام داستان «بیژن و منیژه» را در ذهن خواننده تداعی می‌کند و

یادآوری داستان سبب لذت بیشتر خواننده می‌گردد.

د) حافظ در این بیت یک مصراع از شعر رودکی را تضمین کرده است.

۲۶

در بیت زیر آرایه مراعات نظیر، بین کدام واژه‌ها ایجاد شده است؟ مشخص کنید. (۲۵/۰ نمره)

«بیستون کندن فرهاد نه کاری است شگفت / شور شیرین به سر هر که فتد، کوهکن است.»

راهنمای تصحیح « کوهکن، فرهاد، شیرین، بیستون (۲۵/۰) (صفحه ۳۰)

پاسخ خیلی تشریحی ✓

در این بیت، واژه «کوهکن با فرهاد و شیرین و بیستون» تناسب دارد و تعامل معنایی این واژگان موجب زیبایی و تأثیرگذاری شعر شده است.

مراعات نظیر:

در لغت مراعات تناسبها و هماهنگی‌هاست و در اصطلاح ادبی آوردن واژه‌هایی در سخن است که با هم ارتباط معنایی (غیر از تضاد) داشته و یادآور یکدیگر باشند.

درس Box

۲۷ در ابیات زیر یک «لف» مناسبی برای «نشرهای» مشخص شده بنویسید. (۲۵/۰ نمره)

«به روز نبرد آن یل ارجمند/ به شمشیر و خنجر به گرز و کمند
برید و درید و شکست و بیست/ یلان را سر و سینه و پا و دست»

راهنمای تصحیح >> کمند (۲۵/۰) (صفحه ۵۸)

پاسخ خیلی تشریحی ✓

لفها	نشرها	نشرها
۱- شمشیر	۱- برید	۱- سر
۲- خنجر	۲- درید	۲- سینه
۳- گرز	۳- شکست	۳- پا
۴- کمند	۴- بیست	۴- دست

۲۸

در بیت زیر قسمت‌های مشخص شده، نشان‌دهنده کدام آرایه ادبی است؟ (۲۵/۰ نمره)

«گواه رهرو آن باشد که سردش یابی از دوزخ / نشان عاشق آن باشد که خشکش بینی از دریا»

راهنمای تصحیح >> تلمیح (۲۵/۰) (صفحه ۳۶)

پاسخ خیلی تشریحی ✓

سردش یابی از دوزخ، اشاره به داستان به آتش انداختن حضرت ابراهیم (ع) و سرد شدن آتش بر او دارد. خشکش بینی از دریا، اشاره به داستان خشک شدن رود نیل بر حضرت موسی (ع) و یارانش هنگام عبور از آن دارد.

تلمیح:

در لغت به معنی اشاره با گوشه چشم است و در اصطلاح ادبی، آن است که سخنور در کلام خویش، به داستان، آیه، حدیث و مثل اشاره کند. تلمیح، گنجاندن یک مفهوم بلند در سخنی کوتاه است که معانی بسیار را در کم‌ترین واژه‌ها جای می‌دهد و این ایجاز از جهت هنری بسیار مهم و قابل توجه است.

درس Box

شاعر در بیت زیر با استفاده از کدام آرایه ادبی، توانسته است مقصود خود را بهتر بیان کند؟ آن را در بیت نشان

دهید. (۵/نمره)

«مکن گریه بر گور مقتول دوست / قل الحمد لله که مقبول اوست»

مشاوره همه تضمین‌های کتاب فنون ادبی و فارسی خود را بشناسید. در امتحان نهایی ابیاتی که برای بخش زیبایی‌شناسی به شما داده می‌شود یا از کتاب فنون ادبی شما انتخاب شده‌اند یا کتاب فارسی. دقت کنید از بیت‌های مربوط به مباحث موسیقی شعر یا مباحث دیگر نیز برای طرح سؤال آرایه ادبی استفاده می‌شود و بالعکس.

راهنمای تصحیح «تضمین (۲۵/۰)، مصراع دوم «قل الحمد لله» (۲۵/۰) (صفحه ۳۷)

پاسخ خیلی تشریحی ✓ شاعر در این بیت برای بیان مقصود خود، بخش کوتاهی از سوره حمد (الحمد لله رب العالمین)، بخشی از آیه‌ای از قرآن کریم را تضمین کرده است.

تضمین:

درس Box

در لغت به معنی ضمانت کردن و متعهد شدن به انجام کاری است. در علم بدیع، آوردن آیه، حدیث، مصراع، بیت، یا سخن دیگری را در شعر یا کلام تضمین گویند. شاعر با استفاده از سخن دیگران یا آیه و حدیث می‌تواند مقصود خود را بهتر بیان کند و با ایجاد تنوع در ذهن خواننده، سبب التذاذ وی گردد.

۳۰

در بیت زیر، قسمت‌هایی را که نشان‌دهنده آرایه «متناقض‌نما» است نشان دهید. (۵/۰ نمره)

«فلک در خاک می‌گلتید از شرم سرافرازی / اگر می‌دید معراج ز پا افتادن ما را»

راهنمای تصحیح

مصرع اول «شرم سرافرازی» (۲۵/۰) (صفحه ۶۳)

مصرع دوم «معراج ز پا افتادن» (۲۵/۰) (صفحه ۶۳)

پاسخ‌دهی تشریحی

شرم سرافرازی (سرافرازی با غرور و شرم با سرافکندگی همراه است، ترکیب این دو با هم متناقض‌نما است).
معراج از پا افتادن (معراج به معنی بالا رفتن است که از لحاظ مفهومی نقض کننده از پا افتادن است، ترکیب این دو مفهوم در کنار یکدیگر، متناقض‌نما است).

متناقض‌نما (پارادوکس):

درس‌Box

در لغت به معنی ناسازی و نقیض هم بودن است. در اصطلاح ادبی آوردن و جمع دو واژه یا دو معنی متناقض در سخن است؛ چنان که جمع آن‌ها در زبان محال باشد و آفریننده زیبایی شود.

نهایی

در کدام بخش‌های سروده زیر آرایه «پارادوکس» دیده می‌شود؟ (۵/۰ نمره) (سوال نهایی فرورد ۱۴۰۲)
«ما در عصر احتمال به سر می‌بریم / در عصر شک و شاید / در عصر پیش‌بینی وضع هوا / از هر طرف که باد بیاید / در عصر قاطعیت تردید / عصر جدید / عصری که هیچ اصلی / جز اصل احتمال، یقینی نیست.»
پاسخ: قاطعیت تردید (۲۵/۰) - جز اصل احتمال، یقینی نیست (۲۵/۰)

۳۱

در بیت «می‌خورم جام غمی هر دم به شادی رخت / خرم آن کس کاو بدین غم شادمانی می‌کند» گزینه صحیح

کدام است؟ (۲۵/۰ نمره)

الف) تلمیح - تضمین

ب) متناقض‌نما - تضاد

ج) تضمین - متناقض‌نما

د) لف و نشر - تضاد

راهنمای تصحیح >> گزینه «ب» (۲۵/۰) (صفحه ۶۱)

پاسخ خیلی تشریحی ✓

در مصراع اول این بیت، غم و شادی تضاد است، چون دو امر متضاد است.
در مصراع دوم این بیت «غم شادمانی» متناقض‌نما است، چون تضاد در یک امر است.

کدام آرایه در حوزه بدیع معنوی بررسی نمی‌شود؟ (۲۵/۰ نمره)

۳۲

الف) ترصیع ب) اغراق ج) تضاد د) ایهام

راهنمای تصحیح «گزینه الف» (۲۵/۰) (صفحه ۲۹)

پاسخ خیلی تشریحی ✓ آرایه‌های «اغراق، تضاد، ایهام و ...» در حوزه آرایه‌های معنوی جای می‌گیرند؛ ولی آرایه‌هایی مثل: «سجع، جناس، ترصیع و ...»، در حوزه آرایه‌های بدیع لفظی قرار می‌گیرند.

علم بدیع:

درس Box

بدیع در لغت به معنی تازه و نو است. در ادب فارسی به مجموعه آرایه‌هایی گفته می‌شود که بر زیبایی لفظی و معنایی سخن می‌افزایند؛ چه آنهایی که با تعبیرات آوایی و موسیقایی سروکار دارند؛ = مثال سجع، جناس، ترصیع و ... و چه آنهایی که از لطف تعبیر و زیبایی معنی به وجود می‌آیند؛ = مثال اغراق، ایهام، تضاد و ...

۳۳

در بیت زیر کدام آرایه ادبی وجود ندارد؟ (۰/۲۵ نمره)

«گر ندیدی قبض و بسط عشق را / گریه می‌نا نگر خندیدن ساغر ببین»

الف) تضاد ب) لف و نشر ج) تشخیص د) تناقض

راهنمای تصحیح >> گزینه «د» (۰/۲۵) (صفحه ۶۵)

پاسخ خیلی تشریحی ✓

تضاد بین واژگان قبض (گرفتگی) و بسط (گشادگی)، و خندیدن.

گریه می‌نا آرایه تشخیص دارد.

قبض عشق (لف ۱)، بسط عشق (لف ۲)، گریه می‌نا (نشر ۱)، خندیدن ساغر (نشر ۲) است.

این بیت آرایه تناقض ندارد، چون قبض و بسط عشق دو امر متفاوت است.

تحلیل نظم و نثر (۴ نمره)

با توجه به متن زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید. (۱ نمره)

۳۴

«باری چه دردسر بدهم؟ آن قدر گفت و گفت و گفت تا ما را به این کار واداشت. حالا که می‌بیند آن روی کار بالاست، دست و پایش را گم کرده، تمام آن حرف‌ها یادش رفته. تا یک فرآش قرمزپوش می‌بیند، دلش می‌تپد. تا به یک ژاندارم چشمش می‌افتد، رنگش می‌پرد. هی می‌گوید: امان از همنشین بد.»

الف) نویسنده متن بالا چه کسی است؟

ب) این متن از کدام کتاب انتخاب شده است؟ (چرند و پرند - امثال و حکم)

ج) کاربرد واژه «ژاندارم»، بیانگر کدام ویژگی زبانی متن است؟

د) دو کنایه پیدا کنید که مفهومی نزدیک به هم دارند.

راهنمای تصحیح (الف دهخدا (۰/۲۵)

ب) چرند و پرند (۰/۲۵)

ج) کاربرد واژه‌های غیرفارسی (بیگانه) (۰/۲۵)

د) دست و پایش را گم کرده/ رنگش می‌پرد/ دلش می‌تپد (۰/۲۵) (ذکر ۲ مورد کافی است) (صفحه ۶۵)

پاسخ خیلی تشریحی ✓

الف) علی‌اکبر دهخدا از پیشگامان نثر جدید فارسی است، شعر هم می‌سرود. وی با روزنامه صوراسرافیل همکاری داشت.

ب) مجموعه نوشته‌های طنزآمیز سیاسی - اجتماعی دهخدا با عنوان «چرند و پرند» در روزنامه «صوراسرافیل» منتشر می‌شد و متن بالا از این کتاب انتخاب شده است.

ج) از ویژگی‌های زبانی این متن می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱- زبان ساده و قابل فهم است.

۲- کاربرد ترکیبات و مثل‌های عامیانه مثل: دست و پایش را گم کرد.

۳- کاربرد واژگان غیرفارسی (فرانسوی) مثل: ژاندارم

۴- حذف فعل مثل: دست و پایش را گم کرده (است)، تمام آن حرف، یادش رفته (است)

۵- تعبیرات عامیانه و کنایه‌ها

د) مفهوم هر سه کنایه به کاررفته، «سراسیمه شدن - نگرانی و مضطرب شدن» است.

۳۵

سروده زیر از «عارف قزوینی» است، با بررسی این ابیات به سؤالات خواسته شده پاسخ دهید. (۷/۲۵ نمره)

- «خانه‌ای کاو شود از دست اجانب آباد / ز اشک ویران گُنش آن خانه که بیت‌الحزن است
جامه‌ای کاو نشود غرقه به خون بهر وطن / بذّر آن جامه که ننگ تن و کم از کفن است»
- الف) سراینده این ابیات از شاعران شاخص کدام دوره می‌باشد؟
ب) کدام بیت بالا بر مفهوم «بیگانه ستیزی» اشاره دارد؟
ج) در بیت اول هر یک از قسمت‌های مشخص شده، چه آرایه‌ای دارد؟
د) یکی از بارزترین شاخصه‌های زبانی این سروده چیست؟

راهنمای تصحیح

الف) دوره بیداری (۰/۲۵)

ب) بیت اول یا «خانه‌ای کاو شود از دست اجانب آباد / ز اشک ویران گُنش آن خانه که بیت‌الحزن است» (۰/۲۵)

ج) خانه (استعاره) (۰/۲۵)، دست (مجاز) (۰/۲۵)

د) سادگی و روانی (۰/۲۵) (درس ۳ - صفحه ۲۶)

پاسخ خیلی تشریحی

- الف) عارف قزوینی یکی از شاعران شاخص عصر بیداری، شاعر وطنی و از موسیقی‌دانان عهد مشروطیت بود.
ب) بیت اول به مفهوم، مبارزه با سلطه بیگانگان و استعمارگری / بیگانه ستیزی اشاره دارد.
ج) «خانه»، استعاره از کشور و «دست» مجاز از قدرت و توان است.
د) «سادگی و روانی»، از بارزترین شاخصه‌های زبان شعر عصر بیداری است.

۳۶

دو ویژگی زبانی و یک ویژگی فکری متن زیر از کتاب «تاریخ بیداری ایرانیان» را بنویسید. (۷۵/۰ نمره)

«کارهای امیرنظام از ترتیب و انتظام قشون و اصلاح کار دفتر و مالیّه که خرج، دو کروار اضافه بر دخل بود و عمارت و مرمت خرابی‌های دیگر که به زودی محال می‌نمود و همه در یک دو سال صورت گرفت، گواه و دلیل بزرگی این مرد است.»

راهنمای تصحیح

ویژگی‌های زبانی: کاربرد واژگان دخیل عربی، غیرعربی، ترکی، سادگی متن، جملات کوتاه، ساخت بیشتر واژگان

ساده است. (ذکر دو مورد کافی است. هر مورد (۰/۲۵))

ویژگی فکری: نوگرایی و تجددخواهی، اشاره به تحولات جامعه ایران. (ذکر یک مورد کافی است (۰/۲۵)) (صفحه ۴۷)

پاسخ خیلی تشریحی

این متن مربوط به نثر دوره بیداری است.

نثر این دوره از نظر زبانی بسیار ساده و روان و قابل فهم است، نشانه‌های این سادگی در جملات کوتاه، واژگان قابل فهم و پرهیز از به‌کارگیری واژگان دشوار و دیرپاب عربی وجود دارد. وجود برخی واژگان عربی از جمله مالیّه، انتظام و عمارت به دلیل کاربرد اصطلاحی آن‌ها در این دوره تاریخی از زبان فارسی است.

واژه «گرو» دخیل غیرعربی است. «قشون» واژه ترکی است.

ویژگی فکری: مضمون غالب متن، نوگرایی و تجددخواهی است که از مضامین رایج نثر دوره مشروطه است.

با توجه به بیت زیر به پرسش‌ها پاسخ دهید. (۱ نمره)

«زین بی‌خردان سفلۀ بستان / دادِ دل مردم خردمند»

الف) نام شاعر این بیت که سراینده شعر «من نگویم که مرا از قفس آزاد کنید / قفسم برده به باغی و دلم شاد کنید» نیز هست، را بنویسید.

ب) ترکیب «مردم خردمند» وصفی و ترکیب «بی‌خردان سفلۀ» اضافی است. (درست / نادرست)

ج) مفهوم کلی بیت را بنویسید.

د) وزن بیت چیست؟

راهنمای تصحیح «الف) ملک‌الشعراى بهار (۰/۲۵)

ب) نادرست (۰/۲۵)

ج) دعوت به مبارزه با ظالمان یا گرفتن حق داناىان (۰/۲۵) (ذکر یک مورد کافی است.)

د) مفعولُ مفاعِلن فعولن یا مستفعلُ فاعلاّت فعِلن (۰/۲۵) (ذکر یک مورد کافی است.)

الف) هر دو بیت هم صورت سؤال و هم قسمت «الف» از ملک‌الشعراى بهار، شاعر معروف عصر بیدارى است. پاسخ خیلی تشریحی ✓

ب) «مردم خردمند» و «بی‌خردان سفلۀ» هر دو ترکیب وصفی هستند. توجه داشته باشید که «بی‌خردان سفلۀ» ترکیب وصفی مقلوب است.

ج) ادبیات بیدارى با ظهور مفاهیمی نو مثل آزادی، وطن، قانون‌خواهی و مبارزه با استبداد و استعمار شکل گرفت.

د)

زین	بی	خ	رَ	دا	ن	سَف	لِ	بِس	تان
دا	دِ	دِ	لِ	مَر	دُ	مِ	خِ	زَد	مَند
—	U	U	U	—	U	—	U	—	—
مفعولُ	مفاعِلن	فعولن							